

ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΣΤ' ΚΥΚΛΟΣ:

«ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΗ»»

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2018-19

ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ Χ.ΤΣΟΥΡΑΜΑΝΗ

«Με βάση την εμπειρία που αποκτήσατε παρακολουθώντας το σεμινάριο αυτό, να αναφέρετε και να αιτιολογήσετε τα μειονεκτήματα και τα πλεονεκτήματα που κατά τη γνώμη σας, παρουσιάζει η εξέταση εγκληματολογικών ζητημάτων με τη χρήση κινηματογραφικών ταινιών και ντοκιμαντέρ».

ΕΥΑ ΤΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Η απεικόνιση μιας κατάστασης βοηθάει πάντα την κατανόησή της, αφού το ανθρώπινο μάτι είναι εκπαιδευμένο να «βλέπει», για να κατανοεί και να αποφασίζει.

Η δύναμη της εικόνας είναι πραγματικά τεράστια και ίσως ακόμα παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτη. Οι έρευνες για το ρόλο της εικόνας – των οπτικών συμβόλων – στη γνωστική επεξεργασία έχουν αρχίσει εδώ και αρκετές δεκαετίες.

Λέμε πως «μια εικόνα αξίζει όσο χίλιες λέξεις» κι αυτό συμβαίνει διότι εκμεταλλεύεται πληθώρα εγκεφαλικών μας ικανοτήτων.

Η επεξεργασία της προϋποθέτει την ταυτόχρονη διέγερση αρκετών περιοχών στον εγκεφαλικό μας φλοιό. Αυτή η πολλαπλή διέγερση συμβαίνει, επειδή τα στοιχεία προς επεξεργασία και η αποκωδικοποίηση που πρέπει να γίνει στον εγκέφαλο όταν «κοιτάζει» μια εικόνα είναι πολλά: προσανατολισμός, χρώμα, μορφή, διάσταση, φαντασία. Ίσως αυτός είναι ο λόγος που οι εικόνες πολλές φορές αποδεικνύονται πιο δυνατές ή πιο αποτελεσματικές επικοινωνιακά από ότι οι λέξεις.

Διότι πυροδοτούν έναν καταρράκτη εγκεφαλικών και γνωστικών διαδικασιών διαδικασιών, πράγμα που έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της δημιουργικής σκέψης και μνήμης.

Έτσι και στην περίπτωση της εγκληματολογικής μελέτης, η χρήση τόσο των κινηματογραφικών ταινιών, όσο και των ντοκιμαντέρ, λειτουργεί βελτιωτικά, αφού η διέγερση των συναισθημάτων του θεατή γίνεται, όχι μόνο μέσω της εικόνας, αλλά και της μουσικής υπόκρουσης και του λόγου και της έκφρασης των ηθοποιών και όποιων άλλων μέσων βρίσκονται στη διάθεση του σκηνοθέτη κάθε φορά.

Ωστόσο, πολλές είναι οι απόψεις περί του αντιθέτου και θα έλεγε κανείς πως δεν είναι διόλου άστοχες, αφού τα ίδια τα θετικά της εικόνας, μπορούν να λειτουργήσουν και ως αρνητικά, ιδίως όταν μιλάμε για την εξέταση ενός επιστημονικού ζητήματος.

Η εικόνα (κινηματογράφος, ντοκιμαντέρ, φωτογραφία κλπ) βοηθάει το θεατή να κάνει συνειρμούς και να χρησιμοποιεί τη φαντασία του, δημιουργώντας δικές του νοητικές εικόνες. Αυτό μπορεί να αποβεί εξαιρετικά δημιουργικό, αλλά ταυτόχρονα και αποπροσανατολιστικό. Το να μπορεί ο καθένας να δημιουργήσει μια δική του ιστορία και να καταλήξει σε δικά του συμπεράσματα, βασισμένα σε ένα γεγονός το οποίο έχει συμβεί, μπορεί να τον απομακρύνει απ' την ουσία και την πραγματική διάστασή του.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η άποψη του σκηνοθέτη είναι καθοριστικής σημασίας σε αυτό που βλέπουμε. Έχουμε δηλαδή δύο «σκαλοπάτια» πιθανής παραπλάνησης και απομάκρυνσής μας από το αληθινό γεγονός: Την άποψη του σκηνοθέτη και το πώς το δίνει και τη μετάφραση του θεατή σε αυτό που βλέπει.

Με λίγα λόγια, η υποκειμενικότητα είναι ο βασικός «εχθρός» μας στην περίπτωση τόσο του κινηματογράφου, όσο και του ντοκιμαντέρ (αν και αυτό έχει αυστηρότερους κανόνες απ' τη μυθοπλασία και παραμένει πιστότερο στη γραμμή της υπό εξέτασιν υπόθεσης).

Έχει χυθεί πολύ μελάνι για τα λεγόμενα «υποσυνείδητα μηνύματα», από τότε που άρχισε να αποκαλύπτεται η ύπαρξή τους. Ας μην ξεχνάμε ότι τόσο η μουσική, όσο και η κινηματογραφική / τηλεοπτική βιομηχανία απευθύνεται σε «μαζική κατανάλωση», ως εκ τούτου, πολύ συχνά γίνεται φορέας κρυφών μηνυμάτων που στοχεύουν στο υποσυνείδητο και έχουν την ιδιότητα να μην γίνονται αντιληπτά τη στιγμή που δρουν. Μπορεί να είναι εσκεμμένα είτε και ακούσια, ωστόσο και οι δύο κατηγορίες απευθύνονται στο θυμικό του θεατή/ακροατή και πετυχαίνουν έναν στόχο, με τον οποίο δεν είμαστε καθόλου βέβαιοι ότι η επιστήμη θα συμφωνούσε.

Ένα άλλο πολύ σημαντικό πρόβλημα που μπορεί να προκύψει από την προβολή της βίας γενικότερα, είναι ότι η απεικόνιση βίαιων συμπεριφορών, μπορεί να δημιουργήσει ανάλογα πρότυπα. Κι αυτό διότι η «πληροφορία» που μοιράζεται στο κοινό δεν είναι διόλου εύκολο να επεξεργαστεί απλώς ως τέτοια και μπορεί να λειτουργήσει, ανάλογα με την ψυχοσύνθεση του τελευταίου ακόμα και ως πρότυπο μίμησης.

Είναι σημαντικό ο θεατής να είναι «εκπαιδευμένος» προκειμένου να αντιλαμβάνεται ότι αυτό που παρακολουθεί είναι μυθοπλασία, ότι είναι προϊόν της φαντασίας κάποιου άλλου ή –ακόμα κι αν μιλούμε για πραγματικές ιστορίες- πρέπει να μπορεί να συνειδητοποιήσει την ύπαρξη ποσοστού υποκειμενικότητας στην παρουσίασή τους.

Ο κινηματογράφος, η τηλεόραση, η διαφήμιση, έχουν μία μεγάλη δύναμη που μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνο με ευθεία και εξίσου δυνατή κριτική ικανότητα. Γι' αυτό το άτομο πρέπει να φροντίζει την καλλιέργεια της κριτικής του ικανότητας, με την ίδια πειθαρχία που το κάνει για το σώμα του ή για τη δουλειά του.

Όπως όλα, είναι ζήτημα Παιδείας λοιπόν.

Προκειμένου να εκμεταλλευτεί κανείς την ομορφιά του κινηματογράφου, τις όμορφες εικόνες του, τη δύναμή του, κρατώντας τα θετικά του, είναι απαραίτητο να τα συνδυάσει με ταυτόχρονη μελέτη των γεγονότων και της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Στην περίπτωση της εγκληματολογικής μελέτης, μέσω του κινηματογράφου, είναι απαραίτητο να λαμβάνει κανείς υπόψιν του όλες τις παραμέτρους της έρευνας, όλες τις πτυχές (κοινωνικές, ψυχολογικές) του κάθε εγκλήματος και όλες τις μαρτυρίες που μπορεί να έχει στη διάθεσή του, προκειμένου να καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα _σχετικά_ ασφαλές.

Δεν αρκεί να μένουμε μόνο στο «οπτικό» κομμάτι της υπόθεσης, χρειάζεται να μπορούμε να μένουμε ανεπηρέαστοι απ' τα γεγονότα αυτά καθ' αυτά, προκειμένου να πάρουμε θέση και να σχηματίσουμε άποψη.

Σε κάθε περίπτωση, η αλήθεια είναι πως ελάχιστα πράγματα μπορούν να υπολογιστούν ως «αντικειμενικά» και το έγκλημα, ιδωμένο υπό διαφορετικές οπτικές, μπορεί να προσεγγιστεί μόνο σε ποσοστό και όχι σε απόλυτο νούμερο.